

ZASAVSKI VESTNIK

LETO V. — STEV. 16.

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZASAVJA

TRBOVLJE, 17. APRILA 1952

Ob ustanavljanju delavskih kulturnih društev »SVOBODE«

Naši časniki so že večkrat pisali o zgodovini delavskih društev, o njihovem delu in uspehih, zato je potrebno, da spregovorimo nekaj besed o novo snujočih se delavskih kulturnih društev »Svoboda«, o katerih se v zadnjem času v naših revirjih precej razpravlja.

Sedanja SKUD, KUD, pa tudi IZUD so postala v svojem kulturnem delu marsikateri nekekatne suhe, prakticistične ter neživljenske in šablonske ustanove. Vzrok prečeste ozkosti teh društev je iskati največ v tem, ker je delo v teh ustanovah vodil razmeroma majhen krog ljudi, ki so bili vse preveč vase zaprti. Niso imeli in nimajo potrebne širine ter zaradi te svoje ozkosti iz tega ali onega razloga niso pritegovali k delu večji krog ljudi. Nadaljevanje takega ozkega dela in gledanja bi seveda vodilo k zakoreninjenju nekakšnih monopolističnih tendenc v naših kulturnih društvih, kar bi zaradi premajhne povezave s širšim krogom ljudi, zlasti pa mladine, vodilo k odtujitvi širokih ljudskih množic od teh kulturnih ustanov in končno k odmiranju in razpadanju delavskih kulturnih organizacij.

Ob teh ugotovitvah, ki veljajo za marsikateri kraj, pa seveda ne moremo zanikati aktivnosti v posameznih

društev »Svoboda« moramo prenesti v naša sedanja delavska kulturna društva.

V prednjem bi bila nakazana misel, kakšna morajo biti naša kulturna društva. Pojavljajo se pa elementi, ki hočejo rušiti delavsko kulturo. Proti njim bo »Svoboda« jasno in odkrito spregovorila. Delavska društva bodo s svojimi najrazličnejšimi kulturnimi oddelki in delovnimi področji ob sodelovanju vse širšega števila delovnih ljudi, predvsem pa naše mladine, pomagale pri izvedbi naših novih velikih nalog in pri odpravljanju napak v našem dosedanjem delu.

Morda je širjenje kulture in prosvete med delavskimi množicami izvedljivo tudi z dosedanjim načinom v raznih naših delovnih kolektivih in sindikalnih organizacijah, vendar postaja kulturno delo, omejeno na te kolektive in organizacije, le nekako »prisiljeno«. Pri dosedanjih organizacijskih oblikah v kulturnoprosvetnem delu delavec ne občuti tiste sproščenosti, kakor če bi delal na tistem mestu ali kraju, kjer dejansko preživi svoj prosti čas. Iz tega razloga bo nova organizacijska oblika delavskih kulturnih društev »Svoboda« slonela na teritorialnem, krajevnem principu. Vsak delavec in delavka, vsak mladinec in

sekcij, kakor n. pr. orkestror, pevskih zborov, dramskih skupin in podobno, marveč bo naloga »Svobode« širša, kar je bilo v naših sedanjih kulturnih društvih zgrešeno in napačno. »Svoboda« bo morala preiti v svojem delu na širšo podlago, na večje delovno področje, t. j. učiti in vzgajati bo morala širše delovne množice, gojiti bo morala med njimi ljubezen do domovine, odvajati bo morala našo mladino od pohajkovanja in zahajanja v gostilne, kar bo dosegla s prirejanjem raznih kulturnih zabav in izletov v naše planine, z organizacijo raznih poučnih predavanj in izobraževalnih tečajev, z navajanjem mladine na obisk naših knjižnic in čitalnic itd., itd. Pri ustanavljanju društev »Svobode« ne gre morda za spremembo imena »firme«, marveč za vsebino in obseg dela naših kulturnih društev. Prehod na širši obseg dela bo torej osnovna naloga bodočih delavskih kulturnih društev, kjer bo lahko sodeloval vsak, prav vsak delovni človek, saj bo »Svoboda« odgovorna za kulturno in politično vzgojo ljudskih množic.

V prednjem smo obrazložili v grobih obrisih nalogo in vlogo kulturnih društev »Svoboda«, vendar se še najdejo posamezniki, ki pravijo, da ne bodo delali v tej organizaciji, četudi so jim njene naloge že poznane. Verjetno je, da ti ljudje zaradi nepoznanja ali podcenjevanja delavsko-kulturnih vprašanj in nalog »Svobode«, ali pa še verjetneje — iz čisto sebičnih razlogov res ne bodo delali v teh društvih. Ljudi s takim gledanjem, ki jih je na srečo malo med nami, bo delavstvo odklanjalo, saj nimajo moralnih predpogojev za sodelovanje v »Svobodi«. Taki ljudje so v »Svobodi« nepotrebni, saj bi napravili več škode kot pa korist.

Pomlad 1941 je bila za naše ljudstvo težka preizkušnja. Toda naše ljudstvo je to preizkušnjo pod vodstvom naše Partije in OF junaško prestalo

TEKMOVANJE V POČASTITEV ROJSTNEGA DNE MARŠALA TITA

Delovni kolektiv Centralnih rudarskih delavnic v Trbovljah je prvi kolektiv v okraju Trbovlje, ki je sklenil tekmovali v počastitev 60. rojstnega dne našega ljubljenega voditelja in učitelja maršala Tita ter je hkrati pozval na tekmovalje vse delovne kolektive v okviru stroje-gradnje in kovinske industrije LRS. Na svojem sestanku, ki ga je imel ta delovni kolektiv pretekli teden, so najprej obravnavali nov tarifni pravilnik, nato pa sklenili, da bodo tekmovali na čast 60-letnice našega maršala Tita, pozvali pa na to tekmovalje tudi ostalo kovinsko industrijo v naši republiki. Tekmovalje bo trajalo od 25. aprila do 25. maja t. l. po sledečih točkah:

1. poživi se dosedanje tekmovalje v delavskem upravljanju, ki ga je razpisal Republiški svet sindikatov Slovenije;
2. kateri kolektiv bo izdelal najboljše tarifni pravilnik in pri katerem pravilniku bo najbolj sodelovala sindikalna organizacija;
3. v katerem delovnem kolektivu bodo imeli najbolj pripravljene konference, kjer se bo obravnavala novi tarifni pravilnik, da ga bodo člani kolektiva najbolj razumeli;
4. kateri kolektiv bo v času tekmovalja najbolj skrbel za varnost svojih delavcev s tem, da bo vsa nevarna delovna mesta zavaroval s primernimi zaščitnimi sredstvi;
5. katera sindikalna organizacija bo največ svojih članov vključila v Telovadno društvo »Partizan« ter v delavska kulturnoprosvetna društva in največ storila v idejnopolitičnem vzgojnem delu kolektiva.

Republiški odbor sindikatov kovinarjev bo to tekmovalje ocenil na podlagi poslanih poročil 30. aprila in 24. maja t. l. ter razglasil zmagovalca.

društvih, le da je delavnost v njih, kakor smo že rekli, preozka. Imamo pa spet društva, ki nimajo s širjenjem kulture in prosvete tako rekoč nobene zveze ali pa le zelo malo, ker jim je osnovno načelo in gibal — zaslužkarstvo. To so n. pr. razni zasebni orkestri, zabavni odri in podobne ustanove. Taki pojavi so škodljivi ne samo za društvo samo, marveč za celoten razvoj in širjenje kulture in prosvete med ljudskimi množicami sploh. Dotaknili smo se organizacijske oblike sedanjih kulturnih društev ter njihovih napak, ki izvirajo iz nepravilnega gledanja na vprašanja. Ljudje se tudi niso vključevali v te kulturne organizacije, ker so šestokrat mislili, da v njih ne morejo sodelovati zaradi strogih društvenih pravil ali pa tudi velikih zahtev, ki jih stavljajo društva na posameznika. In ti pojavi so vodili v ozkost zelo velikega števila naših kulturnih društev.

Resnica je, da je ravno ta okoliščina odpirala širjenje kulture in prosvete, ki ju je treba posplošiti, saj je naš končni cilj, da postaneta kultura in prosveta last vsakega delovnega človeka. Kakor smo že rekli, ne moremo nekaterim našim kulturnim društvom oporekati delavnosti, vendar je treba imeti pred očmi, da morajo naše kulturne organizacije preiti iz svoje ozkosti na širšo podlago, na množičnost, na sodelovanje kar največjega števila delovnih ljudi v teh društvih v tej ali oni obliki. Če pogledamo ali pa če analiziramo delo v naših nekdanjih, predvojnih delavskih kulturnih organizacijah, tedaj moramo pač reči, da smo opazili neprimerno večjo ljubezen in delavnost vseh članov v teh nekdanjih delavskih organizacijah, kar je krepilo delavsko enotnost. V vseh naših delavskih društvih je vladala tedaj čistost idej ter geslo: »Čim več kulture delovnemu ljudstvu!« V Trbovljah, v Zagorju in Hrastniku smo videli v nekdanjih društvih veliko več aktivnosti in množičnega sodelovanja kot danes. Delavska društva »Svoboda« so se takrat odločno uprta tedanjemu vladajočemu razredu, na širši podlagi se je tedaj delalo v teh organizacijah, v njih so se delavske množice usposabljele, da so mogle s svojo železno pestjo razbijati in rušiti tedanjo vladajočo in delavstvu sovražno klico. In to revolucionarno tradicijo nekdanjih delavskih

mladinka bo torej lahko delal v društvu tistega okolja, kjer dejansko preživi svoj prosti čas. Vsekakor se pa delo društev »Svoboda« ne sme omejevati samo na ustanavljanje raznih

Industrijski boni v novih plačah

V dosedanjem sistemu plač so bili industrijski boni z 80-odstotnim popustom nekako dodatek k plači, ki je ostal kot ostanek nekdanjih potrošniških kart in nakaznic. Ti boni so istočasno zagotavljali pravilno razdelitev fonda plač, da ne bi gotovina, vsaj v prvem času, nekontrolirano preveč upivala na tržišče prehranbenih artiklov. Vsi delavci in uslužbenci so prejeli mesečno po 540 industrijskih bonov, kar je pomenilo v dinarjih izraženo vrednost 2160 dinarjev. S tem je bil delno že vnaprej tudi nekako določen minimum plače, ki je bil namenjen za nakup industrijskega blaga, to pa brez oziroma na to, kako visoko plačo je imel delavec ali namešteneec. To je na eni strani gotovo pospešilo pravilno cirkuliranje gotovine, na drugi strani pa le ni predstavljalo pravilne razdelitve.

INDUSTRIJSKI BONI V SESTAVU REDNE PLAČE

Ob prehodu na nov plačilni sistem bodo ostali industrijski boni še za gotov čas. Sicer ne več kot poseben dodatek, pač pa kot del redne plače. Ker je ostal blagovni fond letos približno na isti višini kot lani, je bilo potrebno predvideti tudi fond plač na isti višini in v isti razdelitvi. Zato bo tudi celokupna višina bonov, ki jih je treba razdeliti med prejemnike, ostala ista, le da bo sedaj razdelitev pravilnejša. Kajti prav v tem je bila do neke

Predavanje za rezervne oficirje v Litiji

Novo ustanovljeno Združenje rezervnih oficirjev v Litiji bo priredilo v nedeljo 20. t. m. ob 10. uri dopoldne predavanje o sestavi JLA in o sodelovanju vseh rodov orožja v sestavi bataljona. Predaval bo tov. kapetan Janko Čajhen iz Ljubljane. Predavanje bo v prostorih ZRO na KLO Litija. Udeležba vseh rezervnih oficirjev — častna dolžnost!

mere slaba stran dosedanjega sistema. Delavci in uslužbenci so dobivali enake količine bonov, ne glede na dejansko višino plač, kar je prizadevalo vsaj v nekaterih pogledih prav tiste, ki so prejemale nizke plače. Ti so neredko dobivali nesorazmerno preveč bonov h gotovini, s katero so razpolagali. Če bi to ostalo v naprej tudi v novem plačnem sistemu, bi prišlo do tega, da bi nekdo z minimalno plačo 5000 dinarjev prejel v gotovini samo 2840 dinarjev, v bonih pa 2160 din, kar bi znašalo 43,2 odstotka vse plače. Na drugi strani pa bi tisti delavci in nameštenci z nadpovprečnimi plačami, na primer 15.000 dinarjev, prejeli v bonih komaj 14 odstotkov.

TISTI, KI DOBIVA VIŠJO PLAČO, BO DOBIVAL TUDI VEČJI DEL PLAČE V BONIH

Kot je bilo že predvideno v uredbi o plačah, je sedaj sprejeta tudi uredba, ki določa odstotek, v višini katerega se bodo izplačevali plače v obliki industrijskih bonov s pravico na 80-odstotni popust. Ta uredba določa, da bodo delavci in uslužbenci prejeli boni v višini 27 odstotkov dinarske vrednosti celotne plače. Torej bo dobil tisti, ki prejme minimalno plačo 5000 dinarjev, 337 industrijskih bonov v vrednosti 1350 dinarjev in ostanek 3650 dinarjev v gotovini. Tisti pa, ki bo prejemal višjo plačo, na primer 15.000 dinarjev, bo prejel 1012 bonov v vrednosti 4050 dinarjev, ker je njegova kupna moč za industrijsko blago z ozirom na višjo plačo tudi večja. Na ta način bo odstranjena tudi zadnja nepravilnost, ki se je odražala do sedaj v odnosu do nekaterih delavcev in uslužbencev, ki so prejeli nižje plače.

Da bi pa ta sistem plačevanja tekel brez zapletov, določa uredba istočasno, da bodo izplačevali tudi akontacije v tem so razmerju gotovine in industrijskih bonov. Pač pa bo tisti del bonov, ki ga dobivajo delavci in uslužbenci kot del otroških doklad, ostal do nadaljnjega v isti višini.

Zakaj večje občine?

Tako stališče je bilo podlaga razpravi o novi upravno-teritorialni razdelitvi Slovenije. V mnogih primerih je bila izražena zahteva po majhnih občinah, največkrat, da naj kar ostane sedanjí krajevni ljudski odbor kot samostojna občina. Taka želja je bila v večini primerov rezultat premajhnega razumevanja pomena in funkcije občinskih ljudskih odborov v spremenjenih ekonomskih in političnih ekonomskih pogojih, bila je ponekod posledica preozke miselnosti, češ da se bo najbolj živelo v majhnih občinah in čim bolj izolirano od svoje okolice, bila je posledica bojznosti zaradi teritorialne razsežnosti občine itd. Poleg takih pa so se pokazale tudi drugačne namere, ki so nasprotno koristim skupnosti. Socializmu nasprotni elementi so se potovali za to, da se njihova kmečka občina ne bi združevala z industrijskimi središči ali delavskimi naselji, da ne bi bila preblizu delovnih za-

drug, skratka, da bi bila obvarovana vseh tistih vplivov, ki bi utegnili pospešiti pot socialističnega razvoja. Izrabljajoč bodisi stare ali pa novejša spore med vami, so se sklicevali na ljudsko voljo in na izjave naših predstavnikov, da naj bodo občine take, kakršne si ljudje želijo. Pogrešili bi, če bi videli nevarnost samo s te strani in če se ne bi hkrati zavedali, da bi prav tako našemu razvoju objektivno škodovalo, če bi ugodili željam po majhnih občinah, ki so jih vodili drugi, nepolitični razlogi. Vsekakor je bila ta dolgotrajna in podrobna razprava o občinah koristna. Danes lahko povemo, da je velika večina vseh krajev z novo upravno-teritorialno razdelitvijo zadovoljna, ker je razumela razloge, ki so vodili do takih predlogov. Okoli 30 primerov, ki so jih tudi naši skupščinski odbori podrobno obravnavali, ne bo rešenih v popolno zadovoljstvo prizadejanih krajev. Povsod se nismo uspeli s političnim pojasnjevanjem, ne moremo pa seveda tudi docela izključiti možnosti, da za nekatere izmed teh primerov ne bi bila možna boljše rešitve. Čeprav moramo sedanjí upravno-teritorialni razdelitvi zagotoviti čim večjo stalnost, je razumljivo, da bomo morali tudi kasneje upoštevati utemeljene spremembe in jih prilagoditi potrebam boljšega razvoja v prizadetih krajih.

Pri določanju občin smo izhajali s stališča, da mora ta najnižja upravno-teritorialna enota, ki naj vsebuje elemente družbene skupnosti na zaokroženem ekonomskem in geografskem območju, ustrezati dvema osnovnima pogojevima; prvič mora biti v gospodarskem in finančnem pogledu sposobna svojega lastnega življenja in drugič, mora po svojem značaju ustrezati pogojem razvoja socializma. Morda bo še sem in tja v posameznih goratih predelih Slovenije kakšna občina, ki bo sama teže nosila izdatke za svojo

upravo, oziroma, ki bo zaradi svoje pasivnosti prizadeta v gospodarskem razvoju. Toda posebni geografski pogoji niso dopuščali, da bi mogli za sleherni občino tudi to vprašanje zadovoljivo rešiti. Vendar so to le redke izjeme, sicer so vse predlagane občine take, da bodo sposobne svojega samostojnega življenja in da ne bodo stroški za administracijo oteževali njihovega gospodarskega, zdravstvenega in kulturnoprosvetnega razvoja. Prav tako bodo naše bodoče občine pomemben faktor v ekonomsko-političnem življenju, ki bo pospeševal razvoj socialistične graditve.

Pri tem je treba poudariti, da je večina naših industrijskih središč in delavskih predelov pravilno razumela to bodočo funkcijo občine in da so se okrog naših industrijskih središč formirale večje enote, ki bodo poleg boljšega gospodarskega razvoja zagotovile svoji okolici tak razvoj, kakršnega si želimo. Prav tako bodo tudi tiste tipične kmečke občine, ki združujejo v svojih mejah kmečke obdelovalne in druge zadrage, v bodočem razvoju velik pripomoček za razvoj socializma na vasi. Občine v naših večjih ali manjših mestih, ki v večini primerov združujejo široko okolico, bodo brez dvoma v bodočnosti odigrale mnogo pozitivnejšo vlogo v urejanju odnosa vas — mesto kakor v preteklosti, ko nismo problemu mesta posvečali dovolj pozornosti. Naposled mislimo, da je zakonitost razvoja socialistične družbe: čim širše povezovanje delovnih ljudi zaradi skupnih in enotnih ekonomskih in kulturnoprosvetnih prizadevanj, ne pa izoliranja in drobljenja v nekatere samoupravne enote buržoaznega tipa, ki bi že same po sebi vsebovale klice razvoja socialistične družbe in njen povratek na staro.

(Iz govora dr. Marjana Breclja, podpredsednika vlade LRS, na zasedanju Ljudske skupščine)

Centri predvojaške vzgoje v Litiji in okolici tekmujejo v počastitev 27. aprila

Bliža se 27. april, praznik OF slovenskega naroda. V počastitev tega pomembnega dne, ko je ljudstvo takoj ob vdoru okupatorja ustanovilo svojo politično in borbena organizacijo, tekmujejo številni delovni kolektivi in ustanove. V okraju Ljubljana-okolica tekmuje več desetih centrov predvojaške vzgoje.

Med drugim obsegajo tekmovalni pogoji naslednje točke:

1. Kateri center bo dosegel najvišji odstotek obiska pri vajah in predavanjih.

2. Kateri center bo imel najmanjši odstotek opravičenih ali neopravičenih izostankov.

3. V katerem centru si bodo omladinci prisvojili največ učne snovi in praktičnega znanja.

Razen teh točk, ki se sučejo okrog vojaškega znanja in discipline, si prizadevajo vsi centri, da bi pritegnili čim

več mladine, ki je v predvojaški vzgoji, tudi v druge mladinske organizacije, predvsem v društva Ljudske tehnike in v gasilska društva. Centri predvojaške vzgoje pa si prizadevajo, da bi bili njihovi omladinci tudi med najboljšimi v šolah, posebno še v šolah za učence v gospodarstvu.

V vseh gornjih točkah tekmovalja so razpravljali komandanti predvojaških centrov na okrajnem sestanku. Center predvojaške vzgoje Medvode pa je napovedal vsem ostalim centrom v okraju Ljubljana-okolica še posebno tekmovalje; nekateri centri so ponujeno tekmovalje sprejeli in zdaj si prizadevajo vse te enote, da bi si priborile do 27. aprila, praznika OF, čim več točk, ki bi jih uvrstile med zmagovalne enote predvojaške vzgoje.

V okrajnem tekmovalju tekmujejo tudi zasavski centri iz Litije, Smartna, Save in drugih krajev v Zasavju.

